

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Інна САВИЦЬКА
2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри міжнародних
відносин і суспільних наук
Протокол № 11 від 10 квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
Олександр ШЕВЧУК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОПП 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
 Сергій БІЛАН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Калуга В.Ф., доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни
Основи світової політики

Спеціальність, освітній ступінь, освітня програма		
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітній ступінь	Бакалавр	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова/вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2023-2024 н.р.	
Семестр	2	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	год.	
Самостійна робота	85 год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	3 год. 12 год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: набуття студентами упорядкованої системи знань та уявлень про глобальні світові процеси, місце і роль ключових гравців в світовій політиці, домінантні інтереси та мотиви суб'єктів світової політики, механізми та засоби здійснення світової політики; формування цілісної картини світу як інтегрованого простору взаємодії державних та корпоративних утворень.

Завдання: сформувати чітке враження про світову політику як систему відносин між державами, групами держав та світовими корпораціями, а також про основні характеристики провідних соціальних, економічних та політичних сил і організацій, які діють на світовій арені; ознайомитися з результатами стратегічних досліджень в сфері міжнародних відносин; вивчити особливості політичної глобалістики, її теоретичні підвалини; дослідити внесок В.І. Вернадського та А. Анштайна у розвиток планетарного мислення; вивчити основні світові обдєнання і утворення, умови і обставини їх формування та особливості функціонування і взаємодії; дослідити світові процеси, їх джерела, особливості протікання та наслідки; осмислити суть ідеї «політична модернізації»; вивчити ключові фактори формування міжнаціонального політичного, економічного, культурного тощо простору.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має

знати: суть явища світової політики, причини і підстави для здійснення світової політики; основні характеристики суб'єктів світової політики, домінантні мотиви їх активності; засоби та методи здійснення світової політики; механізми контролю за активністю суб'єктів світової

політики; міжнародні організації та структури, їх функції і можливості впливу на світові процеси; особливості протікання світових процесів, їх витоки, наявні та ймовірні наслідки; місце і роль людини в світових процесах;

вміти: визначити різні типи зв'язків між основними суб'єктами світового співовариства; аналізувати основні аспекти світової політики як системи відносин між державами, групами держав та світовими корпораціями; виявляти фактори суперництва та узгодження інтересів, пов'язані з геополітичним положенням і ресурсними потребами її учасників; систематизувати чинники, які впливають на розробку основних принципів зовнішньої політики держави та глобалізаційної політики міжнародних корпорацій; розглядати основи та мотивації суб'єктів міжнародної політики, зокрема держав, пов'язані з їх геополітичним положенням; визначати перспективи розвитку стратегічних векторів зовнішньої політики України.

В цілому студент має усвідомлювати цілісність світового соціально-економічно-політичного простору, взаємообумовленість процесів загальносвітового та локального масштабів; розрізняти поверхневий та глибинний рівні світової політики, декларовані та приховані мотиви активності учасників та суб'єктів світової політики; спиратися на верифіковану інформаційну базу під час формування висновків та завжди апелювати до критичного мислення як основоположного принципу.

Набуття компетентностей:

- інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК15. Здатність до мобілізації та прийняття управлінських рішень в ситуації форс-мажору

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини

СК15. Здатність виявляти та встановлювати дійсні та/або приховані причини активності тих чи інших суб'єктів міжнародних відносин, а також лідерів громадської думка світового масштабу, на основі встановлених фактів переглядати завдання своєї діяльності

- програмні результати навчання (ПРН):

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і

правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

РН14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин												
		денна форма							Заочна форма					
		тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
1				л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Інформаційна парадигма глобального розвитку														
1. Світова політика як феномен сучасного світу	1	7	2	1				4		1				7
2. Рушійні сили світової політики	2	6		2				4		1				7
3. Феномени людства та політики, їх зв'язок. Людина як політична істота	3	8	2	2				4		1				7
4. Недержавні суб'єкти світової політики	4	7		2				5		1				7
5. Ключові віхи історії світової політики	5	9	2	2				5		1				7
6. Місце і роль країн «Старої» Європи та Європейського Союзу у світових процесах	6	7		2				5		1				7
7. Принципи і підходи до формування та здійснення світової політики	7	9	2	2				5						7
8. США як провідний гравець на сучасній світовій арені	8	7		2				5		1				7
Разом за змістовим модулем 1		60	8	15				37	63	3	4			56
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти міжнародних інформаційних відносин														
9. Соціальні потрясіння як інструмент світової політики, їх різновиди, причини та	9	7	2	1				4		1				7

джерела											
10. Провідні світові гравці на теренах Азії, особливості їх політичної активності на міжнародній арені	10	7		2			5			1	
11. Світова політика у світлі конспірології та нетрадиційного знання	11	9	2	2			5		1		6
12. Російська Федерація на політичній карті світу	12	7		2			5			1	
13. Людський чинник та/або суб'єктивний фактор у контексті світової політики	13	8	2	2			4		1		6
14. Країни, що (успішно) розвиваються, їх «вага» на світовій арені. Проблеми відсталості країн	14	7		2			5			1	
15. Політичні рішення, особливості та процедури їх прийняття	15	8	1	2			5				6
16. Роль і місце України у світовій політиці		7		2			5			1	
Разом за змістовим модулем 2		60	7	15			38	57	3	4	
Усього годин		120	15	30			75	120	6	8	
Курсовий проект (робота) з (якщо є в робочому навчальному плані)											
Усього годин		120	15	30			75	120	6	8	
											106

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Світова політика як феномен сучасного світу	1
2	Рушійні сили світової політики	1
3	Феномени людства та політики, їх зв'язок. Людина як політична істота	1
4	Недержавні суб'єкти світової політики	1
5	Ключові віхи історії світової політики	1
6	Місце і роль країн «Старої» Європи та Європейського Союзу у світових процесах	1
7	Принципи і підходи до формування та здійснення світової політики	1

8	США як провідний гравець на сучасній світовій арені	1
9	Соціальні потрясіння як інструмент світової політики, їх різновиди, причини та джерела	1
10	Провідні світові гравці на теренах Азії, особливості їх політичної активності на міжнародній арені	1
11	Світова політика у світлі конспірології та нетрадиційного знання	1
12	Російська Федерація на політичній карті світу	1
13	Людський чинник та/або суб'єктивний фактор у контексті світової політики	1
14	Країни, що (успішно) розвиваються, їх «вага» на світовій арені. Проблеми відсталості країн	1
15	Політичні рішення, особливості та процедури їх прийняття	1
16	Роль і місце України у світовій політиці	1

4. Методи навчання

При вивченні курсу «Основи світової політики» застосовуються 3 групи методів навчання:

- методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Перша група охоплює вербальні методи передачі і сприймання навчальної інформації (роздовідь, лекція); наочні (ілюстрація, презентація); практичні (вправи, групові та індивідуальні завдання). В межах самостійної роботи – робота з книгами, робота з методичними матеріалами, робота з Інтернет-джерелами, творчі завдання.

Під час вивчення курсу активно використовуються інтерактивні методи (при веденні лекцій та семінарських занять) та проблемно-пошукові методи навчання (як при веденні аудиторних занять, так і при організації самостійної роботи студентів).

Що стосується методів стимулювання і мотивації навчання, то досвід підтверджує ефективність навчальних дискусій.

5. Форми контролю

Методи поточного контролю: поточне тестування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, перевірка домашніх завдань, перевірка індивідуальних завдань.

Методи модульного контролю: письмова контрольна робота, підсумкове тестування.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (введено в дію наказом ректора від 01.05.2023 р., № 404)

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	

7. Рекомендована література Базова

1. Артюшина Катерина. (2021). Фейкова підміна особистості: пошук вигоди чи спосіб психологічного захисту / Вісник Національного авіаційного університету. – № 19
2. Валлерстайн И. (2001). Анализ мировых систем и ситуация в современном мире: Пер. с англ. – СПб.: Универ. кн. – 4 15 с.
3. Гігінз Еліот. (2021). Ми – Bellingcat. Онлайн-розслідування міжнародних злочинів та інформаційна війна з Росією. – К.: Наш Формат. – 242 с.
4. Домінік Мартен. (2005). Метаморфози світу: соціологія глобалізації. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія" – 302 с.
5. Калуга В.Ф. (2017). Світова політика: від сукупності чинників до цілісного феномену / В.Ф. Калуга // Вісник аграрної історії. – К. : ТОВ Тім-Сервіс. – Випуск 21-22. – 243-248 с.
6. Квіт Сергій. (2018). Масові комунікації. К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія". – 352 с.
7. Коваленко А.О. (2002). Політичний аналіз і прогнозування. – К.: Наук. світ. – 201 с.
8. Колісніченко Р.М. (2017). Глобалістична свідомість людства: політологічний аналіз : монографія / Р.М. Колісніченко ; [Міжрегіон. акад. упр. персоналом]. – Київ : Персонал. – 421 с.
9. Крушинський В.Ю. (2007). Міжнародні відносини та світова політика, 1945-1980 : навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / В.Ю. Крушинський, В.А. Манжола. – К. : Либідь. – 191 с.
10. Ландо Жан-П'єр. (2019). Євро та боротьба ідей / Ландо Жан-П'єр, Бруннермаєр Маркус, Джеймс Гарольд. - К. : Основи. – 414 с.
11. Максименко Сергій (2020). Системне мислення: формування і розвиток. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія". – 312 с.
12. Міжнародні відносини та світова політика (2010) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.Ю. Крушинський та ін. ; за ред. В.А. Манжоли ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет. – 863 с.
13. Недбай В.В. (2015). Світова політика сучасності : навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. "Міжнародні відносини" / В.В. Недбай ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Швець В.Д. – 237 с.
14. Пекар Валерій (2022). Бесіди майстра Хай Тао про стратегію. Книга друга. – К.: Фоліо. – 221 с.
15. Почепцов Георгій (2022). Сучасні інформаційні війни. К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія" – 498 с.
16. Почепцов Георгій. (2017). Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ століття. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія" – 260 с.
17. Радимен Вільям. (2013). Плуг, мор і нафта: як людство здобуло контроль над кліматом / Вільям Радимен ; пер. з англ. Тараса Цимбала. – Київ : Ніка-Центр. – 271 с.
18. Сарнацький О.П. (2015). Міжнародні відносини та світова політика (пер. пол. XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. / О.П. Сарнацький. – Запоріжжя : Интер-М. – 397 с.
19. Сенченко М.І. (2003). Латентні структури світової політики. Нариси з конспірології. – К.: МАУП. – 312 с.
20. Суліма Є.М. (2012). Сучасна глобалістика: політика, освіта і культура / Є. Суліма, М. Шепелєв. - [2-ге вид.]. – Київ : Леся. – 631 с.
21. Теорія міжнародних відносин. (2016). Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М.П. Требін та ін.] ; за ред. проф. М.П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – 538, [1] с.
22. Тишкун Ю.Я. (2014). До проблеми змістового наповнення терміна «світова політика»/ Ю. Тишкун // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Львів: Львівська політехніка, 2014. – Вип. 26. – С. 38-44.

23. Тишкун Ю.Я. (2016). «Світова політика» і «міжнародні відносини»: співвідношення понять / Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: Матер. III-ї регіон. наук.-теорет. конф. (Львів, 24 бер. 2016 р.). – Львів, НУ ЛП. – С. 37-41.

Допоміжна

1. Арон Р. Мир і війна міжнаціями. – К.: Юніверс, 2000. – 688 с.
2. Гай-Нижник П.П. (2017). Росія проти України (1990-2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / П.П. Гай-Нижник ; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – Київ : Леся. – 331 с.
3. Гамаш Джеральд Лі. (2001). Людський фактор та ергономіка: (вступний курс) / Д.Л. Гамаш, П. І. Бідюк. – К. : Корнійчук. – 277 с.
4. Гончар Б.М. (2004). Геноцид / Б.М. Гончар, М.М. Гнатовський // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. – К: Знання України. – Т.1 – 760с.
5. Джеймс Мейс про український геноцид 1933 року і його наслідки для сучасного суспільства (2013) / В. Гудз // Українознавчий альманах. – Вип. 11. – С. 24-27.
6. До питання про витоки геноциду українства в 1932-1933 роках / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2016. – № 1. – С. 11-18.
7. Жумагулов Б.Т. (2015). Человеческий фактор : хроники министра / Бакытжан Турсынович Жумагулов. – Алматы. Т.1. – 2015. – 278 с.; Т. 2 : Избранные статьи, интервью, выступления. – 2015. – 447 с. ; Т. 3 : Избранные статьи, интервью, выступления. – 2015. – 415 с.
8. Залізняк Л.Л. (2006). Україна в колі світових цивілізацій – К.: Т-во «Знання» України. – 96 с.
9. Калуга В.Ф. (2018). «Конструкція» людини з точки зору функціонального підходу до розрізnenня її колективного та індивідуального начал / Філософія публічного управління. Науково-практичний журнал. – № 2, 2018. – с. 13-19. [Електронний ресурс] / В.Ф. Калуга – Режим доступу : <https://ipk-education.com/wp-content/uploads/2019/06/zhurnal-2-2018-1.pdf>
10. Калуга В.Ф. (2018). Суть феномену «людський фактор» і що за ним може критися / В.Ф. Калуга // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Гуманітарні студії». – № 280, – с. 101-106.
11. Калуга В.Ф. (2005). Від примату держави до відкритої політики: особливості розгортання “світової політики” / В.Ф. Калуга // Молода нація. Альманах. – К.: “Смолоскип”. – № 3(36). – С. 108-124.
12. Козицький Андрій. (2012). Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті (причини, особливості, наслідки). Посібник для студентів вишів рекомендований МОН, молоді та спорту України. – Львів, «Літопис». – 217 с.
13. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: ФАДА ЛТД, 2001. – 224 с.
14. Лукашевич В.М. Глобалістика: Учеб. пособие. – Львов: Новый світ-2000, 2004. – 392 с.
15. Ткаченко В.М. Україна на межі цивілізацій. – К., 1995.
16. Тойнбі А.Дж. (1995). Дослідження історії: У 2 т. – К.: Основи. – 386 с.
17. Толстов С. Загальні критерії та методологічні виміри системи міжнародних відносин // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип.. 29/ Відп. ред. Є. Є. Камінський. – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 2004. – С. 3. – 27.
18. Хижняк І.А. Міжнародний вимір сучасної глобалістики // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип. 29 / Відп. ред. Є.Є. Камінський. – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. Відносин НАН України, 2004. – С. 28-45.

10   Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/>-сайт Міністерства освіти і науки України
2. <http://www.mfa.gov.ua/>-веб-сайт Міністерства закордонних справ України
3. <http://www.aries.eu.int/>-європейські інформаційно-аналітичні центри
4. <http://www.un.org/>-сайт ООН
5. <http://www.unesco.org/>-сайт ЮНЕСКО
6. <http://www.cia.org/>-сайт ЦРУ
7. <http://www.europa.eu.com/>-сайт ЄС
8. <http://www.cnn.com/>-новини CNN
9. <http://www.reuters.com/>-сайт Рейтерс
10. <http://www.search.global.epnet.com/>-електронний формат наукових журналів
11. <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/>-українська служба BBC
12. <http://www.eurasia.org.ru/>-європейські інформаційно-аналітичні центри
13. <http://www.garant.ru/>-правові інформаційні системи Росії
14. <http://www.inf.kiev.ua/>-ділова Україна
15. <http://www.infoart.ru800/misc/news/obzori.htm>-огляд преси
16. <http://www.isi.gov.uk/>-матеріали ЄС і РЄ
17. <http://el.visit.net/>-каталог українських Web-ресурсів
18. <http://weblist.gu.net/>-каталог українських Web-ресурсів
19. <http://www.security.com.ua/>-інформація про новітні розробки в галузі технологій систем безпеки інформації в Україні та за кордоном
20. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35506
21. <http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/index.php?title=%D0%90%D1%84%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
22. https://studme.com.ua/128005285842/politologiya/novye_tvitternye_revolyutsii_bлизькому_vosto_ke_severnoy_afrike_kak_predlog_dlya_vneshney_geopoliticheskoy.htm
23. https://studme.com.ua/151306165893/politologiya/geopoliticheskaya_nestabilnost_afriki.htm

11. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Конспект лекцій.
3. Матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів.
4. Критерії оцінки успішності студентів.
5. Перелік контрольних питань за кожним із змістовних модулів дисципліни, які виносяться на підсумкову форму контролю - залік.
6. Нормативні джерела, підручники, навчальні посібники, наукова література (монографії, наукові статі, збірники наукових праць), визначені у списку рекомендованої літератури.
7. Інформаційні ресурси (інтернет-сайти наукових установ, он-лайн версії наукових журналів).